

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJA
GEOLOGIJOS ĮMONIŲ ASOCIACIJA
VILNIAUS UNIVERSITETO GEOMOKSLŲ INSTITUTAS
NACIONALINĖ INŽINIERIŲ GEOLOGŲ DRAUGIJA

LIETUVOS ŽEMĖS GELMIŲ TURTAI VISUOMENĖS GEROVEI
PREPRINTAS

Vilnius, 2024 m. gruodžio 30 d.

Algimantas Grigelis, Antanas Marcinonis,
Ginutis Juozapavičius, Algimantas Česnulevičius, Saulius Gadeikis

LIETUVOS ŽEMĖS GELMIŲ TURTAI VISUOMENĖS GEROVEI

Publikaciją, paskelbtą laikraštyje „Mokslo Lietuva“ 2024 m., rinkinys

Sudarė Algimantas Grigelis

Redaktorius Jonas Jasaitis

© „Mokslo Lietuva“, 2024

© Algimantas Grigelis, Antanas Marcinonis, Ginutis Juozapavičius,
Algimantas Česnulevičius, Saulius Gadeikis, 2024

Viršelyje: Krokulės (Lygamiškio) šaltinis – hidrogeologinis gamtos
paveldo objektas, Lygamiškio k., Užpalių sen., Utenos r.

I. Satkūnienės nuotr., 2022 m. spalio 8 d.

ANOTACIJA

Šį rinkinį sudaro penki iliustruoti tekstai, paskelbti e. laikraštyje „Mokslo Lietuva“ 2024 m. rugpjūčio–gruodžio mėnesiais, kurių bendra rubrika – „Ar turi Lietuva naudingų iškasenų?“. Toks klausimas, 2024 m. liepos 12 d. nuskambėjęs Lietuvos Respublikos Seime, sujaudino geologų bendruomenę ir paskatino supažindinti visuomenę su Lietuvos žemės gelmių turtais.

Publicistikos reikalavimai labai glaučiai teikiti mokslo duomenis autoriams nebuvo įprasti, tačiau, padedami laikraščio vyriausiojo redaktoriaus, jie šį barjerą įveikė. Paminėtina, kad per tris dešimtmečius po Nepriklausomybės atgavimo įvykusi slinktis gelmėnaudos verslo link paskatino rinkinio sudarytojų autoriais pasirinkti žinomus verslininkus, ir jiems pavyko atskleisti turimą mokslinį potencialą, vaizdžiai parodyti, ką valstybės tvariai ekonomikai teikia tausojo geologinės aplinkos ir naudingų iškasenų panaudojimas. Rinkinyje nėra duomenų apie giliai slūgsančias metalų rūdas, valgomosios druskos kladus, nenagrinėtos ir angliavandenilių (naftos) ištaklių perspektyvos.

Publikacijų rinkinys PDF formatu 2024 m. gruodžio 30 d. perduotas paskelbti Lietuvos mokslo akademijos interneto svetainėje. Gautas šios svetainės valdytojo leidimas juo dalytis. Nuoroda į „Mokslo Lietuvos“ ir autorų teises – būtina.

Sudarytojas akad. Algimantas Grigelis

TURINYS

Geologija atveria gelmių paslaptis. Jonas Jasaitis

Ar mūsų valstybė turi naudingų iškasenų? Algimantas Grigelis, Antanas Marcinonis. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. liepos 25 d., Nr. 14 (745). Prieiga per internetą: https://www.lma.lt/uploads/files/2024-07-25_Ar_turi_Lietuva_naudinguju_iskasenu.pdf

Ką valstybei teikia žemės gelmių turai? Algimantas Grigelis, Ginutis Juozapavičius. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. rugsėjo 5 d., Nr. 15 (746). Prieiga per internetą:

[https://www.lma.lt/uploads/files/Ka_valstybei_teikia_gelmes\(1\).pdf](https://www.lma.lt/uploads/files/Ka_valstybei_teikia_gelmes(1).pdf)

Kaip gamta gali pasitarnauti valstybės teritorijos saugai? Algimantas Česnulevičius, Algimantas Grigelis. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. spalio 10 d., Nr. 17 (748). Prieiga per internetą:

[https://www.lma.lt/uploads/files/Ziniasklaidoje/2024-Mokslo_Lietuva_17_748_akad_A_Grigelio_str\(1\).pdf](https://www.lma.lt/uploads/files/Ziniasklaidoje/2024-Mokslo_Lietuva_17_748_akad_A_Grigelio_str(1).pdf)

Ką duos valstybei požeminė anhidrito kasyba? Ginutis Juozapavičius, Algimantas Grigelis. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. spalio 23 d., Nr. 18 (749) Prieiga per internetą:

https://www.lma.lt/uploads/files/Ziniasklaidoje/2024-Mokslo_Lietuva_18_749_akad.%20A.%20Grigelio%20straipsnis.pdf

Inžinerinės geologijos vaidmuo tvarioje ekonomikoje. Saulius Gadeikis, Algimantas Grigelis. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. gruodžio 11 d., Nr. 21 (752). Prieiga per internetą:

https://www.lma.lt/uploads/Ziniasklaidoje/ML_Gadeikis_21_752_2-5%20p.pdf

REDAKTORIAUS ŽODIS

Geologija atveria gelmių paslaptis

Geologų veikla daugeliui siejasi su apie paslaptis bylojančiais tautosakos siužetais. Žemės gelmių tyrimo vaizdiniai atrodo neatskiriami nuo tokių sąvokų kaip požeminė karalystė, lobijų paieškos ir jų atradimai. Bet gal tai ir yra žavioji šios profesijos romantika, padedanti ją pasirinkusiesiems įveikti sudėtingo, o neretai net ir pavojingo darbo sunkumus. Išties, tai gana reta ir nelengva profesija, mokanti skaityti planetos Žemės sluoksnių istorijos knygą.

Bėgo metai ir žemės gelmių žvalgai išsklaidė mitą, kad Lietuvoje nesama naudingųjų iškasenų. Buvo suvokta žemės paviršiuje slūgsančių smėlio ir molio, žvyro ir net lauko akmenų sankaupų vertę statyboms. Buvo atrasti kliničių, tinkančių cemento ir kitų statybinių medžiagų gamybai, kladai, ten išaugo Ventos ir Naujosios Akmenės pramoninės gyvenvietės. Intensyviai buvo eksploatuojami durpių, naudojamų kurui ir trąšoms, telkiniai. Pakruojo rajone sparčiai plėtési dolomito ir kitų statybinių medžiagų gavybos karjerai. Vakarų Lietuvoje dideliuose gyliuose rasti aukštos kokybės naftos telkiniai, sparčiai įrengti eksplotataciniai gavybos gręžiniai. Atgavus Lietuvos Neprisklausomybę pasigirdo įspėjimų, kad tokios sudėties naftą degalams gaminti nėra geras sprendimas, tačiau to nebuvo paisoma, o dabar jau ir pavėluota, nes išžvalgyti naftos ištekliai – beveik išnaudoti.

Visgi kalbant apie vertingiausią Lietuvos gelmių turą, tai neabejotinai yra tyras požeminis vanduo. Jei pasaulyje pasibaigtų anglavandenilių ištekliai, greitai būtų surasti kiti energijos šaltiniai, bet jei imtų trūkti geriamojo vandens, tai būtų rimčiausias signalas apie gresiančią katastrofą ir galimą gyvūnijos žūtį mūsų planetoje. Galime pasidžiaugti, kad Lietuvoje esantys gėlo požeminio vandens

eksploataciniai ištekliai yra dideli, todėl tvariai juos naudojant ir saugant nuo užteršimo jų užteks ilgam.

„Mokslo Lietuvos“ pažintis su akademiku Algimantu Grigeliu atvėrė mokslo sritis, apie kurias dabartinė mūsų visuomenė išsamiai žinių iki šiol neturėjo. Šiai temai specialiai skirtuose straipsniuose akad. A. Grigelis su bendraautoriais siekė parodyti, kokius tyrimus dabar atlieka Lietuvos geologai, kokiųose tarptautiniuose tyrimuose jie dalyvauja, kokie lobiai slypi mūsų valstybės žemės gelmėse. Įvardytos ekonomikos sritys, kurių raidą šie tyrimai gali paspartinti. Pavyzdžiui, verta susimąstyti, kokias galimybes atvers anhidrito išteklių eksploatacija.

Tačiau 2024 m. lapkričio mėnesį vykusiam Geologų sąjungos suvažiavime vėl nuskambėjo signalai apie mažėjančią valdžios dėmesį geologijos mokslui ir šios srities specialistų rengimui. Belieka paklausti, ar ilgalaikėje Lietuvos tvarios ekonomikos raidos strategijoje deramai išryškintas geologijos vaidmuo. Tokiems aktualiausiems klausimams ir skirtas šis straipsnių rinkinys.

Prof. dr. Jonas Jasaitis

*Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“
vyriausasis redaktorius*

Citavimas

Algimantas Grigelis, Antanas Marcinonis, Ginutis Juozapavičius, Algimantas Česnulevičius, Saulius Gadeikis (2024). *Lietuvos žemės gelmių turai visuomenės gerovei*. Lietuvos mokslų akademija.
<https://www.lma.lt/news/2578/38/Skelbiamas-straipsniu-rinkinys-Lietuvos-zemes-gelmiu-turtai-visuomenes-gerovei>